

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فایل نوشتاری دوره آموزش عمومی امر به معروف و نهی از منکر

”انسان مصلح“ استاد علی تقوی

جلسه چهارم انسان مصلح: احکام مقدماتی

السلام علی الحسنین و علی ابن الحسنین و علی اولاد الحسنین و علی اصحاب الحسنین

در این جلسه ان شاءالله بنا داریم بحث احکام امر به معروف و نهی از منکر رو وارد بشیم

و به مقدار مسائل کاربردی شو خدمت شما عزیزان عرض کنیم

*****اولین نکته ای که لازم هست یک مسلمان درباره احکام امر به معروف بدونه،**

چهار شرط وجوب امر به معروف و نهی از منکره***

شرط وجوب یعنی چی؟

مثل استطاعت برای حج،

شرطی که اگر مُحَقَّق شد، انجام اون واجب بر ما تکلیف میشه و باید انجامش بدیم

اولین شرط از چهار شرط و جوب امر به معروف:

علم به معروف و منکر هست

یا اطمینان از گناه هست یا شناخت معروف و منکر بهش می‌گن

یعنی چی؟

یعنی اون کسی که می‌خواد امر کنه یا نهی کنه،

باید مطمئن باشه کاری که داره اونجا صورت می‌گیره،

واقعاً حرامیست، گناهیست، منگریست

که داره رخ میده که من بخوام نهی کنم

*اگه شک داره که این موسیقی حرامه یا حرام نیست؟

*این حرفی که این آقا زد گناهه این حرف؟ دروغه؟ غیبه؟ یا نه گناه نیست؟

اگه شک داره، مراجع تقلید می‌فرمایند که نباید امر و نهی کنه

پس اولین شرط خیلی ساده و مختصر بگذریم ازش

شما باید مطمئن باشی که اون کار گناهه

اگه مطمئنی این عمل گناهه، منکره یا اون عملی که ترک شده واجبی بوده که ترک شده

باید تذکر بدی!

اگه شک داری که این کار که ترک شده واجب بوده یا نه؟

این کاری که رخ داده حرام بوده یا نه؟ منکر بوده یا نه؟

معروف و منکر رو اونجا یقین بهش نداری، نباید تذکر بدی

خیلی از معروف و منکرها هست ما در طول زندگیمون می بینیم ولی شک داریم،

یقین نداریم که این معروفه یا منکره

ولی یه سری چیزها هست که همه می دونن، اون جا باید تذکر بدیم

مثلاً ما هممون می دونیم غیبت حرامه،

همه می دونیم دروغ حرامه

اینا رو می دونیم ولی بازم تذکر متاسفانه نمی دیم

علم چه کسی مهمه؟

علمِ آمر و ناهی

اینکه گناهکار هم می دونه کارش گناهه یا نمی دونه،
این ربطی نداره که بگیریم پس ما تذکرمون رو بذاریم کنار!
نه، ارشاد جاهل هم واجبه!

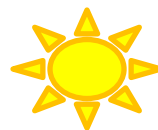
مهم اینه که اون آمر یا ناهی بداند که این کار خلافه

علمِ اجمالی هم کفایت می کنه

قرار نیست که کل جزئیات قضیه رو بدونه
همین که یک کُلّیت می دونه که آقا این کار زشته، این کار بده، حرامه، اشتباهه؛
اینو می دونه باید تذکر بده

شرط دوم از چهار شرط وجوب امر به معروف و نهی از منکر، عزیزان:

"احتمال تاثیر" هست

"تأثیر" نه ها! "احتمال تأثیر"

قطعیت تأثیر نیست!

بعضیا میگویند ما تذکر نمی‌دیم چون مطمئن نیستیم که حرفمونو گوش بده

یقین نداریم حتماً اثر کنه حرفمون

نه، این چه حرفیه! کجا شما یقین پیدا می‌کنی حتماً حرفت اثر داره؟؟؟

همینکه احتمال بدی بله شاید ۹۰ درصد به من بگه به تو چه!

احتمال ۹۰ درصد میدم حرفمو گوش نده این گناهکار بگه به تو چه فضول!

یه ۱۰ درصد، ۵ درصد احتمال عقلایی می‌دیم آقا شایدم حالا حرفمونو گوش کرد

یه وقت دیدی گوش کرد!

همین احتمال کمی که میدی که شاید حرف ما رو گوش کنه، وجوب میاره

و شرط دوم هم در واقع برقرار میشه

احتمال تأثیر عزیزان حواسمون باشه به این معنی نیست که گناهکار اصلاح بشه

احتمال تاثیر وجوه مختلف داره:

*اولین وجه احتمال تاثیر این است که ممکنه حرف شما در آینده در اون شخص اثر کنه، نه
الآن!

*وجه دومه تاثیر ممکنه حرف شما در اون شخصی که بهش تذکر میدی اثری نکنه،

ولی **یه کسی دیگه** می شنوه یا بعداً به گوشش میرسه در او ممکنه اثر کنه

و او به معروفی وادار بشه یا منگری رو کنار بذاره

ممکنه نه در آینده اثر کنه و نه در اون شخص اثر کنه،

فقط گناه رو کم کنه،

***کاهش گناه** نوع سوم از اثر امر به معروف هست

همین که شما به خانم بدحجاب تذکر میدی،

یه ذره روسری شو می کشه جلو

به اون آقایی که روزه خوریه علنی میکنه تذکر میدی،

میره یه ذره در خفا روزه خوریه کمتری انجام میده

قرار نیست گناهکار به دفعه با تذکر ما گناه رو کلاً بذاره کنار

هی بعضیا نکن که اثر نداره، امر به معروف می کنیم فایده نداره، اثر نداره!

اثر لحظه ای شو که نمی تونی بینی برادر من، خواهر من!

طرف ده سال، چهار سال، سه سال، دو سال، طول کشیده تا به این انحراف رفته،

به این گناه خو گرفته

اینکه ما انتظار داشته باشیم با یه تذکر ما یهو درست شه انتظار غلطیه

قراره هر کی سهم خودشو ایفا کنه

هر کی ۱۰ درصد اثر داره تذکرش، ۱۰ نفر بکن میشه ۱۰۰ درصد

شاید شما نفر اولی، بگو، راه رو برای بقیه باز کن!

شاید نفر دهمی، نه نفر بهش گفتن، بگو که ...

البته بعضی گناها بزرگتره، تعداد تذکرای بیشتری لازمه

بعضی گناه کارا دفعه اولشونه دارن گناه می کنن

با یه دونه، دو تا تذکر گناه رو میدارن کنار

پس حواسمون باشه

***وجه چهارم از انواع احتمال تاثیر این است که گناه به خفا برود**

ببینید گاهی وقت ها هست طرف علنی داره تو پارک یه گناهی انجام میده،

تو خیابون یه گناهی انجام میده،

شما بهش تذکر میدی؛

همون گناه رو بازم انجام میده ولی

میره تو مغازش انجام میده، میره تو خونسون انجام میده

بجای اینکه روزی ۴۰۰ نفر گناه رو ببینن، روزی ۴۰ نفر گناه رو ببینن

اینا همه احتمال تاثیر ه، باید بگیریم، واجبه

احتمال میدی که این گناه از علن بره به خفا؟ واجبه که تذکر بدی

وجه پنجم این هست که مراجع اینا رو فرمودن،

مراجع بزرگوار تقلید در استفتائاتی که ما انجام دادیم

***می فرمایند آقا ممکنه که هیچ کدومه این تاثیرها نباشه ولی لا اقل گناه به تاخیر بیفته!**

شما مطمئنی که این آدم میخواد این گناه رو مرتکب بشه،

میگی شاید حالا با تذکر ما یه ۱۰ دقیقه دیرتر این گناه رو مرتکب بشه،

دو ماه دیرتر، یکسال دیرتر این کار بد رو انجام بده!

واجب است!

ولو اینکه احتمال ضعیف میدی ها! ولی واجب است بگی

از این ستون به اون ستون فرجه!

گناه رو به تاخیر انداختی شاید اسباب هدایتش هم تو همون فاصله مهیا شد

و وجه دیگری که باز مراجع تقلید فرمودند،

ششمین وجه از انواع احتمال تاثیر این است که میگویند آقا فرض کن نه در آینده اثر کنه،

نه در سایرین اثر میکنه،

نه در کاهش گناه،

نه گناه رو به خفا بیره،

نه گناه رو به تاخیر بندازه

* لذت گناه رو که در کام گناهکار تلخ میکنه!

گناه رو برایش تلخ کنه، باعث بشه با خیال راحت گناه نکنه

این که دیگه هست

لذا مقام معظم رهبری در جمله ی بسیار شیوایی فرمودند که:

برخی گفته اند امر به معروف باید احتمال تاثیر داشته باشه، من می گویم

احتمال تاثیر همه جا قطعیت

برای مردم عزیزان حرف اثر داره

دیکه شما که این فیلم رو دیدید از این به بعد نمی تونی در بیای بگی که

امر به معروف اثر نداره، فایده نداره!

همه جا یکی از این اقسامِ اثرِ احتمالش هست و واجب است که ما تذکر بدیم

این شرط دوم، پس احتمال تاثیر تمام.

شرط سوم از چهار شرط و جوب امر به معروف عنوانش هست:

استمرار گناه یا اصرار بر گناه

یا فرض بفرمایید بعضی ها میگویند که عدم یقین به ترک گناه

*** اگر گناهکار داره به گناهِش ادامه میده عزیزم،**

*** شما علم داری که این کار گناهه،**

*** احتمال اثر هم میدی،**

اگر گناهکار دست از گناهِش بر نداشته واجب است تذکر بدی

اگر دیدی خودش دست از گناهِش برداشت،

شما میخوای بری تذکر بدی دیدی خودش گناهِش رو قطع کرد،

یا با تذکر دیگران یا به هر دلیلی گناهِش قطع شد،

دیگه نمی خواد تذکر بدی

بنده رو اینقدر بهم تذکر دادن دیگه نماز خون شدم،

دیگه با حجاب شدم،

دیگه دروغ رو گذاشتم کنار مثلاً،

دیگه فلان خطا رو ترک کردم، درست شد!

دیگه لازم نیست بیان من رو بخاطر گذشته ی سیاهی که داشتم شماتت کنن، سرزنش کنن، نه!

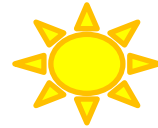
جنگ جنگ تا پیروزی!

این شرط سوم، استمرار گناه یعنی تا گناه هست ما هم تذکر میدیم

قاتلوهم حتی لا تکون فتنه؛ وقتی گناه رو ترک کرد به هر دلیلی دیگه تذکر نمیدیم

شرط چهارم از چهار شرط وجوب امر به معروف و نهی از منکر، عنوانش هست:

نداشتن خطر زیاد، عدم مفسده ی اهم

تذکر دادن اکثر جاها خطر داره، ضرر داره:

یه دلخوری ای پیش میاد

نمی دونم حقوقمون رو رئیسمون کم میکنه

یه فحشی بهمون میدن

فامیلمون ممکنه باهامون قهر کنه بالاخره

ممکن شیشه ماشینمون رو بزنی بشکنن

ممکنه یه سیلی تو گوشم بزنی

این خطرات از یه دلخوریه ساده شروع میشه، این ضررها

تا میرسه دیگه در کربلا آنچه که دیدیم بر سر آل الله آوردن،

انواع و اقسام ضررها و خطرها و مفسده های جانی و مالی و آبرویی مُتَرَتَب شد

چیه داستان؟

مراجع تقلید می فرمایند طبق متون دینی:

باید بسنجی عزیزم، سبک و سنگین کنی دو کفه ی ترازو را،

بینی ضرر و خطر تذکر دادنت چقدره؟

ضرر و خطر تذکر ندادنت چقدره؟

یه وقت هست من تذکر میدم ضررش اینه که

یه سیلی طرف تو گوشم میزنه یا یه به تو چه بهم میگه، یه فحش زشت بهم میگه؛

خُب می بینم این ضررش اینقدره!

اگر این تذکره رو ندَم این گناه بزرگیه،

این گناه تو جامعه باقی بمانه، عادی بشه ضررِ این گناه برای جامعه بیشتره،

این ضررش سنگین تره

لذا میگم عیب نداره، من یه فحش رو بخورم ولی تذکر رو بدم، این گناه تو جامعه باقی نمونه

یه وقت هست میبینی نه، ضررِ تذکرتون خیلی زیاده ولی ضررِ گناهه و سکوت شما گمه

مثلاً یه کسی داره یه نخ سیگار میکشه، قمه هم تو دستشه!

شما اینجا بگی که خُب من بخاطر حفظ محیط زیست که

این آقا دود سیگارش آلوده نکنه، نندازه زمین و این ها،

من حاضرم جونم رو فدا کنم ولی این یه نخ سیگار...

نه، اینجا بیخود کردی:)

اینجا اسلام میگه که حق نداری جونت رو به خطر بندازی، چرا؟

چونکه اینجا مفسده اَهَمه:

" ضررش قتل تو هست "

فایدهش چیه؟ "یه نخ سیگار رو جلوشو بگیری"

میگه بذار سیگاره رو بکشه

حالا همین قتل یه جای دیگه واجبه ها

یه جا من لازمه باید پیرم رو مین معبر رو باز کنم

همین قتل، یه وقت یکی با قمه می خواد بره یه عالمی رو بکشه،

یه انسانی رو که در واقع قتلش حرامه رو میخواد بره بکشه،

شاید اونجا من باید جلوگیری کنم و لو اینکه یک آسیبی هم مثلاً به من برسه

اینو باید سبک سنگین کنه

خود مکلف تشخیص بده

اهم و مهم کنه

بفهمه که در واقع ضرر تذکر دادن چقدره (ضرری که بهش اصابت میکنه)،

ضرر سکوت و تذکر ندادنش چقدره؟

هر جا دیدیم ضرر و خطر خیلی زیاده؛ گناه، گناه کوچیکه

نمی آرزو خودمون رو به خطر بندازیم یا دیگران را، اطرافیانمون رو،

تذکر نمیدیم

ولی اکثر جاها ضرر تذکر یه به تو چه شنیدنه!

یه دلخوریه ۲،۳ دقیقه اییه!

اونم سریع میریم رفیقمونه دلجویی میکنیم ازش 😊

*** ما با گناه مشکل داریم نه با گناهکار ***

لذا حواسمون باشه عزیزان، این چهار شرط و جواب که گفتیم (احکام امر به معروف)،

این چهار شرط اکثر جاها برقراره و هست ولی ما متاسفانه تذکر نمیدیم!

***علم به معروف و منکر داریم، می دونیم این کار حرومه**

***احتمال تاثیر هم که همه جا هست**

***و می دونیم که این هنوز داره گناهِش رو انجام میده دیگه آقا استمرار داره گناهِش**

وقتی الان داره گناه میکنه لازم نیست بریم فردا هم بیایم ببینیم فردا هم گناه میکنه؟

بعد تذکر بدیم، نه، وقتی یک گناهی رو دیدی یعنی استمرار بر گناه هست، داره انجام میده

***مفسده و ضررش هم که معمولاً به توجه یا به آخم و تخمیه!**

پس اکثر جاها چهار شرط و جواب برقراره و در واقع تکلیف شما از این به بعد سخت شد

باید بدونید که این امر به معروف و نهی از منکر در خیلی از موارد زندگی واجبه انجام بدیم

این نکته رو هم در همین بحث عرض کنم و این کلیپ رو جمع بندی کنیم،

این بخش رو جمع بندی کنیم

امر به معروف "سه" مرحله داره عزیزان

پس "چهار شرط و جواب"، "سه مرحله"

مرحله ی اول:

تذکر قلبی، اشاره ای، ابراز ناراحتی

میگن ناراحتی خودت از گناه رو از قلبت به چهرت بیار

اخم کردن

اشاره کردن

أبرو بالا انداختن

انگشت به دهان گرفتن

پشت دست زدن

ببینید با اشاره، با رفتار، مرحله اول بهش میگن ابراز ناراحتی قلبی

امام در تحریر الوسیله می فرمایند:

مرحله ی اول یعنی با گناهکار طوری رفتار کنی که او از رفتار تو بفهمه

کارش غلطه

مرحله ی دوم:

تذکر زبانیست، با لسان

مرحله ی سوم:

اقدام فیزیکی، درگیری، یدی، زوری، دستگیری

دیگه این البته به عهده ی حکومته مردم حق ندارن انجام بدن

مگر به اذن حکومت، مجتهد جامع الشرایط

ولی مرحله ی اول یعنی اشاره کردن، بی سر و صدا تذکر دادن، اخم کردن، رو برگردوندن

امثال این ها، هنوز به لسان نرسیده

و مرحله ی دوم که لسانه،

این دو مرحله رو همه باید انجام بدن

نه کارت میخواد، نه مجوز میخواد، نه نمی دونم هیچی، وظیفه ی شرعی همه هست

آیات قرآن و روایات مجوّزش هست

قانون اساسی هم تصویب کرده که وظیفه ی همه هست و باید انجام بدن

مرحله ی سوم اما نه!

*** هر کدوم از این سه "مرحله" هم عزیزان درون خودشون "مرتب‌ه‌هایی" دارن ***

یعنی همین مرحله ی اشاره یا قلب که می‌گیم،

از پایین ترین مرحلش شروع میشه تا بالاترین مراحل

پایین ترین مرحله اش چیه؟

این که من می بینم رفیقم داره گناه میکنه اینطوری کنم (چشم‌هایم رو هم بگشتم، غَضَّ بَصَرَ كُنْتُ)

تا میرسه به اخم،

میرسه به اشاره کردن،

تا اشاره های جدی، پُشتم رو بهش کنم

تا بلندشم دیگه ترک مجلس کنم

مثلاً رفتارم رو سرد کنم،

با موبایلش زنگ میزنه جواب ندم تلفنش رو،

تحویلش نگیرم، کم محلی کنم

هنوز لسان فعال نشده ها!

مرحله ی لسانی هم از مرتبه ی پایین ترش شروع میشه

مثلاً رضا جان پاشو نمازت رو بخون، داداش رضا، نماز!

تا میرسه مراحل بالاتر:

صدا رو بالا بردن

داد زدن

حرف تند زدن

و شیوه های مختلفی که مرحله ی لسانی داره

باز مرحله ی سوم که حکومتی هست، اعمال زور هست، اونم مراتب داره

کمترین مرتبه اش مثلاً فرض کنید جریمه ی راهنمایی رانندگی یه مرتبه ی خیلی ساده!

پلیس جریمه میکنه بیست هزار تومن

تا میرسه به زندان،

اعدام،

قصاص، فلان

این ها همه در واقع مرحله سومه امر به معروف و نهی از منکر هست

ان شاء الله حواسمون باشه به این دو تا نکته ی کوتاهی که میخوام در مورد مراحل عرض کنم:

***همه ی مراجع تقلید فرمودند:**

**وقتی مرحله ی پایین تر جواب حاصل میشه، مقصود حاصل میشه، حق نداری
به مرتبه ی بالاتر بری**

***اگه یه جا دیدی اشاره کافیه،**

حق نداری با زبون بگی و طرقت رو اذیت کنی، ناراحتش کنی، ایذاء مومن حرامه

***اگه یه جا دیدی زبان خوش جواب میده، حق نداری داد بزنی سرش**

***اگه دیدی جلوی چهار نفر داد بزنی طرف درست میشه، حق نداری جلوی چهل نفر داد بزنی**

این مراتب باید رعایت بشه

اگه دیدی لسان جواب میده، حق نداری گزارشی رو بدی پلیس بیاد دستگیرش کنه!

با لسان حل میشه قضیه، درست شد؟!!

لذا همه ی مراجع فرمودند:

وقتی مرتبه ها و مرحله های پایین تر، **أَخْفَ درجه**، مقصود رو حاصل میکنه،

حرام است انسان بیره به مراتب بالاتر!

حالا اینو ان شاءالله بعداً به تفصیل خواهیم گفت

به تذکر آخر:

مرحله ی قلبی به معنای ناراحت شدن قلبی از گناه نیست!

بعضیا فکر میکنن مرحله ی اول امر به معروف چیه؟ گناه رو دیدیم در قلبمون ناراحت بشیم

ببینید من کُش رو گفتم حالا دارم این نکات خطرناک رو میگم حواسمون باشه بعضیا فکر میکنن

همین که گناه رو می بینن **ناراحت میشن تو قلبشون**، این امر به معروف انجام دادن!

نه آقا، این مرحله ی قلبی یک جُزْئِش ناراحتیه قلبیه، بله اونم باید باشه طبیعتاً

ولی فرمودن مراجع:

"ابراز" ناراحتی قلبی

تا زمانیکه در چهره و رفتار ناراحتی تو اظهار نکنی به گناهکار نفهمونی،

مرحله ی اول امر به معروف رو هم حتی انجام ندادی!

خدا به همه ی ما و شما توفیق انجام امر به معروف

و ترویجش رو عطا کنه به حق صلوات بر محمد و آل محمد

برگرفته از بیانات استاد علی تقوی (مدرس برجسته حوزه و دانشگاه)

کاری از مرکز تخصصی آموزش و احیای واجب فراموش شده

سایت آمرین: www.Aamerin.ir

آدرس کانال در پیام رسان های داخلی: aamerin_ir

صفحه اینستاگرام: aamerin_ir

کانال آپارات: aamerin